تجارت جهانی

شماره: ۲۵۴
سه‌شنبه ۱۴۰۳/۰۶/۰۳
info@Tejarate.cc
www.Tejarate.cc
سال هفتم / ۴صفحه قیمت ۴۰۰۰۰ تومان

کیش دوباره پرواز می‌کند

۳

اردبیل؛ از مجوز تا تولید

۴

انزلی؛ استاندارد دیگر فقط یک برچسب نیست

انزلی استاندارد تجارت

کیش هندورابی رابیدار می‌کند

۲

رونق مناطق ویژه

تقاضا برای مناطق تجارت خارجی آمریکا در نیمه اول ۲۰۲۶ به شکل چشمگیری افزایش یافته است. طبق داده‌های موجود، تعداد اعلان‌های فعالیت تولیدی پیشنهادی در این مناطق به ۷۲ مورد رسید؛ تقریباً دو برابر رقم ۳۵ موردی نیمه اول سال پیش. این جهش عمدتاً محصول تعرفه‌های دوره ترامپ و سیاست‌های ریشورینگ است که شرکت‌ها را وادار کرده تولید را به خاک آمریکا بازگردانند یا حداقل بخشی از زنجیره تأمین خود را در داخل کشور تثبیت کنند.

ارس؛ قله‌ها و مهره‌ها

در گوشه‌ای از شمال‌غرب ایران، جایی که رود ارس مرز را می‌کشد و کوه‌های کیامکی و ارسباران افق را می‌سازند، دو خبر ساده اما معنادار از منطقه آزاد ارس منتشر شده است: یکی اردوی یک‌روزه کوهنوردی و گلگشت دانشجویان دانشگاه‌های آذربایجان شرقی در جلفا، و دیگری تداوم میزبانی مسابقات شطرنج در خانه شطرنج این منطقه. این دو رویداد، در نگاه اول فعالیت‌های ورزشی و تفریحی معمولی به نظر می‌رسند؛ اما در بافتار وسیع‌تر توسعه فرهنگی و اجتماعی منطقه آزاد ارس، نشانه‌هایی روشن از رویکردی هوشمندانه برای پیوند دادن جوانان با طبیعت، تاریخ و اندیشه‌ورزی هستند.

اردوی کوهنوردی که معاونت فرهنگی و اجتماعی یکی از دانشگاه‌های استان با همکاری معاونت دانشجویی برگزار می‌کند، دانشجویان را به جلفا و قلب منطقه آزاد ارس دعوت کرده است. برنامه شامل پیاده‌روی و کوهنوردی در مسیرهای طبیعی منطقه و بازدید از کلیسای تاریخی سنت استپانوس است. این اردو تجربه‌ای غنی و چندلایه از طبیعت‌گردی، حرکت بدنی و مواجهه مستقیم با میراث فرهنگی فراهم می‌آورد. کلیسای سنت استپانوس، یکی از جاذبه‌های شاخص منطقه آزاد ارس و نماد همزیستی تاریخی در این جغرافیا، به دانشجویان فرصتی ارزشمند می‌دهد تا فراتر از فضای کلاس، با لایه‌های عمیق هویت مکانی آشنا شوند و حس تعلق خود را تقویت کنند.

۴

رقابت جوانان در ساحل انزلی

مسابقات فوتبال ساحلی لیگ برتر جوانان کشور با حضور تیم‌های برتر از سراسر ایران در منطقه آزاد انزلی برگزار می‌شود.
این رقابت‌ها فرصتی برای نمایش استعدادها و توانمندی‌های نسل جوان فوتبال ساحلی کشور فراهم کرده است.
حضور تیم‌های مختلف، شور و نشاط تازه‌ای به رقابت‌های ورزشی منطقه بخشیده است.

اجلاس رشد آینده دبی

منطقه آزاد فرودگاه دبی (DAFZ) امروز میزبان «Future Growth Nexus Summit» با همکاری Forbes Middle East شد؛ رویدادی که همزمان با سی‌امین سالگرد تأسیس این منطقه برگزار می‌شود. محورهای اصلی اجلاس، آینده تجارت بین‌الملل، زنجیره‌های تأمین، فناوری، هوش مصنوعی و سیاست‌های اقتصادی است. این نشست می‌تواند نقطه عطفی برای تقویت نقش دبی به‌عنوان هاب منطقه‌ای تجارت و نوآوری باشد.

تداوم تجارت دبی

بنادر، گمرک و مناطق آزاد دبی با عملکرد یکپارچه دریایی، هوایی و زمینی، جریان تجارت را با وجود درگیری منطقه‌ای از بهمن ۱۴۰۴ حفظ کرده‌اند. عبدالله بن دامیثان در جلسه اتاق بازرگانی دبی بر واکنش سریع، گوش‌دادن به بخش خصوصی و استفاده از مسیرهای جایگزین مانند بنادر فجیره و خورفکان تأکید کرد. این رویکرد، تعهد دبی به سرمایه‌گذاری و حمایت از رشد شرکت‌ها را نشان می‌دهد.

انزلی، استاندارد تجارت

در ساحل دریای کاسپین، جایی که کشتی‌های حامل غلات، روغن و کالاهای اساسی از روسیه و کشورهای اوراسیا پهلو می‌گیرند، استاندارد دیگر یک برچسب اداری نیست. این هفته در منطقه آزاد انزلی، این مفهوم به حلقه اتصال تولید و تجارت تبدیل شد. حکم انتصاب مهدی کوچکی به‌عنوان مدیر استاندارد منطقه آزاد انزلی توسط فرزانه انصاری، رئیس سازمان ملی استاندارد ایران، صادر و توسط مهدی محمدی، مدیرکل استاندارد گیلان، به او اعطا شد. این انتصاب در دیدار با مصطفی طاعتی‌مقدم، مدیرعامل سازمان منطقه آزاد انزلی، انجام گرفت و دو طرف بر گسترش همکاری‌های فنی، ارزیابی انطباق و آموزش فعالان اقتصادی تأکید کردند.

طاعتی‌مقدم در این نشست تأکید کرد که استاندارد «تنها یک الزام اداری نیست، بلکه بخشی از زندگی روزمره مردم است؛ از کالایی که در سبد خانوار قرار می‌گیرد تا خدماتی که در حوزه سلامت و ایمنی دریافت می‌کنیم». او با اشاره به شرایط بازار کالاهای اساسی گفت نقش استاندارد در منطقه آزاد انزلی برای تأمین این کالاها حیاتی است و همکاری نزدیک می‌تواند هم سرعت ورود و ترخیص کالا را افزایش دهد و هم اطمینان مردم نسبت به کیفیت و سلامت کالاهای عرضه‌شده را تقویت کند. محمدی نیز تفاهم‌نامه همکاری میان دو دستگاه را که پس از بازدید انصاری از منطقه منعقد شده، نقطه عطفی توصیف کرد و بر آمادگی اداره کل استاندارد گیلان برای گسترش تعاملات فنی و کارشناسی تأکید نمود.

این رویداد در ظاهر یک انتصاب اداری ساده به نظر می‌رسد، اما در بستر اقتصادی ایران سال ۱۴۰۵ معنای عمیق‌تری دارد. منطقه آزاد انزلی، تنها منطقه آزاد شمال کشور، در مسیر تبدیل شدن از یک پایگاه عمدتاً تجاری به یک هاب تولید و صادرات قرار گرفته است. آمارهای اخیر نشان می‌دهد صادرات کالاهای تولیدشده در منطقه در سال گذشته جهش چشمگیری داشته و واردات ماشین‌آلات صنعتی نیز افزایش یافته است؛ نشانه‌ای از سرمایه‌گذاری برای ظرفیت تولید آینده. در چنین فضایی، استاندارد نه مانع بلکه تسهیل‌گر است. بدون ارزیابی انطباق سریع و معتبر، کالاهای وارداتی در بنادر کاسپین و انزلی معطل می‌مانند و تولیدکنندگان محلی برای صادرات با موانع گواهینامه‌ای روبه‌رو می‌شوند.

کوچکی که پیش از این مدیر سلامت و غذا و داروی سازمان منطقه آزاد انزلی بوده، چهره‌ای آشنا با مسائل ایمنی غذایی و نظارتی منطقه است. انتخاب او از میان نیروهای باسابقه سازمان، پیام روشنی دارد: استاندارد باید درون ساختار منطقه نهادینه شود، نه اینکه از بیرون به‌عنوان نهاد ناظر خارجی عمل کند. این رویکرد با ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه و مفاد تفاهم‌نامه میان سازمان ملی استاندارد و منطقه آزاد انزلی همخوانی دارد. در ابلاغ انتصاب نیز بر تعامل سازنده با دستگاه‌های اجرایی منطقه، اداره کل استاندارد گیلان و ستاد سازمان ملی استاندارد تأکید شده است.

تحلیل این حرکت را باید در چارچوب بزرگ‌تر نقش مناطق آزاد در اتصال ایران به بازارهای شمالی و کریدور شمال-جنوب دید. انزلی به‌عنوان دروازه تجارت با روسیه و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، با چالش‌های دوگانه‌ای روبه‌روست: از یک سو نیاز به سرعت در ترخیص کالاهای اساسی برای جلوگیری از التهاب بازار داخلی، و از سوی دیگر ضرورت حفظ اعتماد عمومی به کیفیت و سلامت محصولات. استاندارد دقیقاً در تقاطع این دو نیاز قرار می‌گیرد. وقتی مردم بدانند کالای وارداتی یا تولیدی منطقه از فیلترهای انطباق عبور کرده، هم مصرف‌کننده احساس امنیت می‌کند و هم تولیدکننده محلی می‌تواند با خیال آسوده‌تر به بازارهای صادراتی بیندیشد.

این همکاری همچنین به آموزش فعالان اقتصادی و تقویت سازوکارهای مشترک ارزیابی انطباق اشاره دارد. در منطقه‌ای با بیش از ۱۶۰ واحد تولیدی-صنعتی و دو مجتمع بندری فعال، دانش استانداردسازی میان تجار، تولیدکنندگان و شرکت‌های بازرسی می‌تواند هزینه‌های پنهان تجارت را کاهش دهد. تجربه گذشته نشان داده که نبود هماهنگی میان نهادهای ناظر و مناطق آزاد، گاه به تأخیرهای طولانی در ترخیص منجر شده است. حال با حضور یک مدیر استاندارد مستقر در خود منطقه و حمایت مستقیم رئیس سازمان ملی استاندارد، این فاصله می‌تواند کوتاه‌تر شود.

با این حال، موفقیت این انتصاب به اجرای عملی بستگی دارد. تفاهم‌نامه‌ها و احکام انتصاب تنها نقطه شروع هستند. اگر ارزیابی انطباق واقعاً تسریع شود، اگر آزمایشگاه‌ها و مراکز بازرسی منطقه تقویت شوند، و اگر آموزش‌های فنی به فعالان اقتصادی برسد، آن‌گاه استاندارد می‌تواند به مزیت رقابتی انزلی تبدیل شود. در غیر این صورت، خطر آن وجود دارد که این همکاری در سطح تشریفات باقی بماند و چالش‌های روزمره ترخیص و نظارت حل نشود.

در سطح کلان‌تر، این حرکت بخشی از تلاش گسترده‌تر ایران برای تقویت نقش مناطق آزاد در زنجیره تأمین منطقه‌ای است. انزلی که روزگاری بیشتر به‌عنوان محل واردات و صادرات مجدد شناخته می‌شد، اکنون می‌کوشد تولید را در کانون قرار دهد. استاندارد در این مسیر نه مانع بلکه زیرساخت اعتماد است. اعتماد مصرف‌کننده داخلی به کالاهای اساسی، اعتماد تولیدکننده به امکان صادرات، و اعتماد شرکای تجاری خارجی به کیفیت محصولات ایرانی.

طاعتی‌مقدم به‌درستی اشاره کرد که استاندارد در زندگی همه جریان دارد. در انزلی امروز، این جریان می‌تواند به رودخانه‌ای تبدیل شود که تولید را به تجارت و تجارت را به اعتماد عمومی متصل کند. انتصاب کوچکی و تأکید دو طرف بر همکاری نزدیک، گام کوچکی در این مسیر بزرگ است. اینکه این گام به جهش واقعی منجر شود، به پیگیری عملی، شفافیت و تعهد مداوم بستگی دارد. در شرایطی که اقتصاد ایران با فشارهای متعدد روبه‌روست، هر ابزاری که بتواند همزمان سرعت تجارت و اطمینان کیفیت را افزایش دهد، ارزش سرمایه‌گذاری دارد. استاندارد در منطقه آزاد انزلی اکنون چنین ابزاری است.. ■

دروازه نودانانگ

در ساحل مرکزی ویتنام، جایی که تا چند سال پیش بیشتر به‌عنوان مقصد گردشگری شناخته می‌شد، پروژه‌ای در حال شکل‌گیری است که می‌تواند معادلات اقتصادی منطقه را تغییر دهد. منطقه آزاد تجاری دانانگ، نخستین نمونه از این دست در ویتنام، با مساحت حدود ۱۸۸۱ هکتار اکنون وارد مرحله‌ای تعیین‌کننده شده است: انتخاب سرمایه‌گذار برای هر هفت ناحیه عملکردی آن تکمیل شده و شرکت VSIP (ویتنام-سنگاپور) به‌عنوان سرمایه‌گذار ناحیه هفتم معرفی شده است.

این ناحیه ۲۷۶ هکتاری با سرمایه‌گذاری حدود ۱۴۱ میلیون دلار، بر تولید صنعتی، فناوری اطلاعات، صنایع دیجیتال و لجستیک متمرکز خواهد بود. پاکسازی زمین از ۲۰۲۵ تا ۲۰۲۷ برنامه‌ریزی شده و بهره‌برداری کامل تا سال ۲۰۳۲ پیش‌بینی می‌شود. برآوردها نشان می‌دهد این منطقه تا سال ۲۰۴۰ حدود ۱۷/۹ درصد از تولید ناخالص داخلی منطقه‌ای شهر را تأمین کرده و ۱۲۷ هزار شغل ایجاد کند. همزمان، بحث گسترش حدود ۱۲۰۵ هکتار دیگر در نزدیکی ایستگاه قطار سریع‌السیر و بنادر نیز در جریان است؛ توسعه‌ای که می‌تواند پیوند این منطقه را با شبکه‌های حمل‌ونقل ملی و بین‌المللی تقویت کند.

از منظر تحلیلی، این پروژه بیش از یک منطقه صنعتی معمولی است. دانانگ در تلاش است از موقعیت جغرافیایی خود به‌عنوان نقطه اتصال میان شمال و جنوب ویتنام، و همچنین میان آسیای شرقی و مسیرهای دریایی غربی، بهره ببرد. حضور VSIP، با سابقه طولانی در توسعه پارک‌های صنعتی با استانداردهای سنگاپوری، نشان‌دهنده تلاش ویتنام برای جذب سرمایه‌گذاری باکیفیت به‌جای صرف حجم است. تمرکز بر صنایع دیجیتال و لجستیک نیز با استراتژی ملی برای ارتقای زنجیره ارزش و کاهش وابستگی به تولید سنتی همخوانی دارد.

با این حال، چالش‌ها جدی‌اند. تأخیر در پاکسازی زمین، هماهنگی میان نواحی پراکنده و رقابت منطقه‌ای با هاب‌هایی مانند هوشی‌مین و هایفونگ می‌تواند سرعت پیشرفت را کند کند. موفقیت نهایی نه فقط به ساخت زیرساخت، بلکه به توانایی جذب شرکت‌های فناوری محور و ایجاد اکوسیستم پایدار بستگی دارد. اگر این اهداف محقق شود، دانانگ می‌تواند از یک شهر توریستی به یکی از قطب‌های کلیدی تجارت آزاد در جنوب‌شرق آسیا تبدیل شود؛ تحولی که پیامدهای آن فراتر از مرزهای ویتنام احساس خواهد شد.. ■

کیش دوباره پرواز می‌کند

جزیره کیش، که سال‌ها به گردشگری فصلی و وابستگی به بازار داخلی شناخته می‌شد، حالا مسیر تازه‌ای را آغاز کرده است؛ مسیری که بر رویدادمحوری، گسترش پروازها و ارتقای خدمات استوار است. علی حسنلو، معاون گردشگری سازمان منطقه آزاد کیش، با مرور دو سال گذشته، از سیاستی سخن می‌گوید که می‌خواهد جزیره را از چرخه تک‌محصولی خارج کند و به مقصدی پایدار و چندوجهی تبدیل سازد.

محور اصلی این تحول، شعار «۵۲ هفته، ۵۲ رویداد» است. از ابتدای سال ۱۴۰۴، برگزاری برنامه‌های مستمر فرهنگی، ورزشی، تجاری و آموزشی در دستور کار قرار گرفت تا گردشگری کیش از وابستگی به نوروز و تابستان رها شود. نتیجه ملموس بود: در ششم فروردین ۱۴۰۴، اقامت ۱۴ هزار و ۹۹۷ گردشگر در هتل‌های جزیره رکوردی تازه ثبت کرد. جشنواره تابستانی ۱۴۰۵ نیز اثر خود را نشان داد؛ شمار پروازهای ورودی و خروجی در یک هفته از ۸۷ به ۱۲۲ رسید و رشدی بیش از ۴۰ درصد رقم خورد. اقامت روزانه نیز از حدود پنج هزار نفر در آغاز جشنواره به بیش از ۲۰ هزار نفر در اوج رسید.

گسترش مسیرهای پروازی، ستون دوم این راهبرد است. معافیت از هزینه‌های خدمات فرودگاهی برای پنج پرواز نخست هر مسیر جدید، انگیزه‌ای برای شرکت‌های هواپیمایی ایجاد کرد. مسیر دوشنبه تاجیکستان از ضریب اشغال ۵۰ تا ۶۰ درصدی به بیش از ۸۷ درصد رسید. پروازهای مسقط از یک به شش پرواز هفتگی افزایش یافت و بغداد به ۱۲ پرواز در هفته رسید. مسیر اربیل نیز راه‌اندازی شد. این اقدامات، همراه با میزبانی از ۱۰۵ آژانس و تورگردان از ۳۳ کشور در اردیبهشت ۱۴۰۴، نشان از تلاش برای تنوع‌بخشی به بازارهای هدف دارد.

با این حال، چالش‌ها پابرجاست. محدودیت‌های مقطعی پروازی و شرایط منطقه‌ای، استمرار برخی مسیرها را دشوار کرد. حسنلو تأکید می‌کند که در کوتاه‌مدت اولویت با بازار داخلی است و توسعه خارجی در میان‌مدت دنبال می‌شود. ارتقای کیفیت خدمات، استانداردسازی اقامتگاه‌ها و آموزش نیروی انسانی نیز بخش جدایی‌ناپذیر این برنامه است تا تجربه گردشگر صرفاً به جاذبه‌های طبیعی محدود نماند.

این رویکرد تحلیلی نشان می‌دهد کیش در حال بازتعریف هویت خود است: از مقصدی فصلی به مرکزی که رویدادها نبض آن را می‌زنند. اگر این مسیر با ثبات ادامه یابد و کیفیت خدمات همپای کمیت رشد کند، جزیره می‌تواند دوباره به روزهای پررونق خود بازگردد و حتی فراتر رود. موفقیت نهایی اما به هماهنگی بخش خصوصی، پایداری پروازها و توانایی جذب بازارهای جدید بستگی دارد. ■

کیش هندورابی را بیدار می کند

در میان آب‌های آرام خلیج فارس، جایی میان کیش و لاوان، جزیره‌ای کوچک به نام هندورابی قرار دارد که سال‌ها در سایه همسایه بزرگ‌تر خود زیسته است. مساحتش حدود ۲۳ کیلومتر مربع است؛ سرزمینی مسطح با ساحل‌های سفید، آب‌های شفاف و اکوسیستمی که هنوز نسبتاً دست‌نخورده مانده. روزگاری پناهگاه صیادان جنوب بود و امروز، در مسیری که مدیران منطقه آزاد کیش آن را «توسعه پایدار» می‌نامند، قدم برمی‌دارد.

در بیست و هشتمین نشست «یکشنبه‌های پاسخگویی» سازمان منطقه آزاد کیش، سرپرست اداره جزایر اقماری از مجموعه‌ای از اقدامات خبر داد که تصویر روشنی از اولویت‌های فعلی این جزیره ارائه می‌کند: تأمین رایگان آب و برق، توسعه شبکه فیبر نوری، صدور اسناد مالکیت اعیانی، تقویت زیرساخت‌های ایمنی و نوسازی تأسیسات اقامتی. این فهرست، هرچند کوتاه، حاوی پیام روشنی است. هندورابی دیگر قرار نیست صرفاً حاشیه کیش باقی بماند؛ قرار است الگویی از توسعه کنترل‌شده و بومی‌محور شود.

تأمین رایگان آب و برق برای ساکنان، بیش از آنکه یک اقدام رفاهی ساده باشد، نشانه‌ای از تغییر رویکرد است. در جزایری با جمعیت محدود و منابع محدود، هزینه انرژی و آب همیشه یکی از موانع اصلی ماندگاری جمعیت بومی بوده است. حذف این هزینه، نه تنها فشار اقتصادی را از دوش خانواده‌های محلی برمی‌دارد، بلکه سیگنالی به سرمایه‌گذاران و گردشگران بالقوه می‌فرستد که این جزیره از حمایت جدی برخوردار است. در عین حال، این تصمیم با چالش‌های پایداری همراه است. تولید آب شیرین در جزایر خلیج فارس معمولاً وابسته به آب شیرین کن‌هایی است که خود مصرف‌کننده عمده انرژی‌اند. اگر منبع تأمین این انرژی همچنان فسیلی باشد، رایگان کردن مصرف ممکن است در بلندمدت با اهداف محیط‌زیستی در تضاد قرار گیرد. پرسش اینجاست که آیا برنامه‌ای برای حرکت به سمت انرژی‌های تجدیدپذیر در هندورابی وجود دارد یا خیر.

توسعه شبکه فیبر نوری، اما، اقدامی کاملاً همسو با منطق توسعه معاصر است. در سال‌های اخیر، پروژه‌های ارتباطی در این جزیره پیشرفت محسوسی داشته‌اند؛ از راه‌اندازی سایت تلفن همراه نسل چهارم تا اجرای چندین کیلومتر فیبر نوری. اتصال پایدار به اینترنت پرسرعت، پیش‌نیاز هر نوع فعالیت اقتصادی مدرن است از بوم‌گردی هوشمند گرفته تا خدمات از راه دور و حتی پایش محیط‌زیست. در جهانی که گردشگران به دنبال تجربه‌های اصیل اما متصل هستند، نبود اینترنت دیگر یک ویژگی رمانتیک محسوب نمی‌شود؛ یک نقص زیرساختی است. فیبر نوری می‌تواند این نقص را برطرف کند و در عین حال، امکان مدیریت هوشمند منابع و نظارت بر اکوسیستم را فراهم آورد.

صدور اسناد مالکیت اعیانی نیز اقدامی کلیدی و دیرهنگام است. سال‌هاست که وضعیت حقوقی املاک در جزایر اقماری مبهم بوده و این ابهام، هم مانع سرمایه‌گذاری شده و هم حس تعلق ساکنان را تضعیف کرده است. روشن شدن وضعیت مالکیت، زمینه‌ای برای توسعه منظم‌تر فراهم می‌کند و از شکل‌گیری ساخت‌وسازهای بی‌رویه جلوگیری می‌نماید. البته موفقیت این طرح به شفافیت فرآیند و جلوگیری از سوداگری وابسته است. تجربه دیگر مناطق آزاد نشان داده که صدور سند بدون نظارت دقیق، می‌تواند به افزایش قیمت‌ها و خروج تدریجی جمعیت بومی منجر شود.

تقویت زیرساخت‌های ایمنی و نوسازی تأسیسات اقامتی، دو روی یک سکه هستند. ایمنی در جزایر کوچک که فاصله قابل توجهی با مراکز امدادی دارند، موضوعی حیاتی است. نوسازی اقامتگاه‌ها نیز باید با دقت انجام شود. هندورابی قرار است به مقصدی برای گردشگری پایدار تبدیل شود، نه نسخه کوچک‌شده کیش با هتل‌های بزرگ و ساحل‌های شلوغ. خانه‌های بوم‌گردی، مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، و اقامتگاه‌های سبک، بیشتر با هویت این جزیره سازگارند تا پروژه‌های انبوه‌سازی.

آنچه این اقدامات را معنادار می‌کند، زمینه بزرگ‌تری است که در آن رخ می‌دهند. سازمان منطقه آزاد کیش در سال‌های اخیر بارها اعلام کرده که هندورابی را به‌عنوان «نمونه ملی گردشگری پایدار» در نظر دارد. این رویکرد، دست‌کم در سطح اعلام سیاست، با الگوی غالب توسعه در بسیاری از جزایر خلیج فارس متفاوت است. در حالی که برخی همسایگان منطقه‌ای مسیر ساخت‌وسازهای عظیم و تغییر کامل چشم‌انداز را برگزیده‌اند، کیش دست‌کم در مورد هندورابی از «توسعه آرام» سخن می‌گوید. کارشناسان محیط‌زیست اما هشدار می‌دهند که حتی توسعه آرام نیز اگر بدون پایش مستمر اکوسیستم دریایی و حفاظت از زیستگاه‌های مرجانی و پرندگان مهاجر انجام شود، می‌تواند irreversible باشد.

چالش واقعی پیش روی هندورابی، نه کمبود اراده سیاسی، بلکه مدیریت تضاد منافع است. از یک سو، نیاز به ایجاد اشتغال و درآمد برای جمعیت محلی وجود دارد. از سوی دیگر، ظرفیت اکولوژیک جزیره محدود است. افزایش گردشگر بدون کنترل دقیق، می‌تواند همان چیزی را نابود کند که گردشگران برای دیدن آن می‌آیند. صدور سند مالکیت و نوسازی اقامتگاه‌ها اگر با برنامه ریزی کاربری زمین و محدودیت‌های زیست‌محیطی همراه نباشد، خطر تبدیل شدن به ابزار سوداگری را دارد.

در نهایت، داستان هندورابی داستان آزمون و خطاست. جزایر کوچک جهان اغلب آزمایشگاه‌هایی برای ایده‌های توسعه هستند؛ برخی موفق می‌شوند و برخی به قیمت از دست دادن هویت و طبیعت خود، رشد می‌کنند. اقدامات اعلام‌شده در نشست اخیر، گام‌هایی عملی و ملموس‌اند. تأمین رایگان آب و برق، دسترسی به اینترنت پایدار، شفافیت مالکیت و بهبود ایمنی، همگی پیش‌نیازهای لازم برای هر نوع توسعه معنادار هستند. اما موفقیت نهایی نه در فهرست پروژه‌ها، بلکه در کیفیت اجرای آن‌ها و میزان وفاداری به اصل «پایداری» نهفته است.

اگر مدیران منطقه آزاد کیش بتوانند میان رفاه ساکنان، جذابیت برای گردشگر و حفظ اکوسیستم تعادل برقرار کنند، هندورابی ممکن است به چیزی فراتر از یک جزیره اقماری تبدیل شود: الگویی که نشان دهد توسعه لزوماً به معنای از دست دادن سکوت و اصالت نیست. در غیر این صورت، این جزیره کوچک نیز به صف طولانی مکان‌هایی خواهد پیوست که رویای توسعه، آن‌ها را از آنچه بودند تهی کرد. آینده هندورابی هنوز نوشته نشده است؛ اما قلم در دست کسانی است که اکنون تصمیم می‌گیرند.

■

رونق مناطق ویژه

تقاضا برای مناطق تجارت خارجی آمریکا در نیمه اول ۲۰۲۶ به شکل چشمگیری افزایش یافته است. طبق داده‌های موجود، تعداد اعلان‌های فعالیت تولیدی پیشنهادی در این مناطق به ۷۲ مورد رسید؛ تقریباً دو برابر رقم ۳۵ موردی نیمه اول سال پیش. این جهش عمدتاً محصول تعرفه‌های دوره ترامپ و سیاست‌های ریشورینگ است که شرکت‌ها را وادار کرده تولید را به خاک آمریکا بازگردانند یا حداقل بخشی از زنجیره تأمین خود را در داخل کشور تثبیت کنند.

بخش‌هایی که بیشترین توجه را جلب کرده‌اند شامل نیمه‌رساناها، قطعات خودرو، انرژی، دارو و تجهیزات پزشکی هستند. نمونه‌هایی چون سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با اینتل در آریزونا و فعالیت‌های شرکت‌های دارویی در اوهایو نشان می‌دهد که این مناطق دیگر صرفاً انبارهای گمرکی نیستند، بلکه به پایگاه‌های تولیدی واقعی تبدیل شده‌اند. گزارش انجمن ملی مناطق تجارت خارجی (NAFTZ) نیز این روند را تأیید می‌کند: بیش از ۸۳ درصد مدیران مناطق انتظار دارند فعالیت‌ها در سال ۲۰۲۶ افزایش یابد.

کنگره نیز بی‌تفاوت نمانده است. لایحه‌هایی مانند قانون تقویت صادرات مناطق تجارت خارجی در حال بررسی‌اند تا مزیت رقابتی تولیدکنندگان مستقر در این مناطق را نسبت به کانادا و مکزیک در چارچوب توافقنامه USMCA بهبود بخشند. همزمان، واشنگتن نظارت بر بنادر و مناطق آزاد را تشدید کرده تا از «ترانس‌شیپمنت سایه» مرتبط با چین جلوگیری کند؛ پدیده‌ای که می‌تواند تعرفه‌ها را دور بزند و اثربخشی سیاست‌های تجاری را تضعیف کند.

تحلیل این روند نشان می‌دهد که مناطق تجارت خارجی در حال تبدیل شدن به ابزار کلیدی سیاست صنعتی آمریکا هستند. آن‌ها به شرکت‌ها اجازه می‌دهند بدون پرداخت فوری تعرفه، مواد اولیه را وارد، پردازش و سپس صادر یا به بازار داخلی عرضه کنند. این انعطاف‌پذیری در شرایط بی‌ثباتی تجارت جهانی، جذابیت بالایی یافته است. با این حال، موفقیت پایدار این مدل به توانایی واشنگتن در حفظ شفافیت زنجیره تأمین و جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی بستگی دارد. اگر این تعادل حفظ شود، مناطق تجارت خارجی می‌توانند نقش مهمی در بازتعریف نقشه تولید آمریکا ایفا کنند. ■

ارس؛ قله‌ها و مهره‌ها

در گوشه‌ای از شمال‌غرب ایران، جایی که رود ارس مرز را می‌کشد و کوه‌های کیامکی و ارسباران افق را می‌سازند، دو خبر ساده اما معنادار از منطقه آزاد ارس منتشر شده است: یکی اردوی یک‌روزه کوهنوردی و گلگشت دانشجویان دانشگاه‌های آذربایجان شرقی در جلفا، و دیگری تداوم میزبانی مسابقات شطرنج در خانه شطرنج این منطقه. این دو رویداد، در نگاه اول فعالیت‌های ورزشی و تفریحی معمولی به نظر می‌رسند؛ اما در بافتار وسیع‌تر توسعه فرهنگی و اجتماعی منطقه آزاد ارس، نشانه‌هایی روشن از رویکردی هوشمندانه برای پیوند دادن جوانان با طبیعت، تاریخ و اندیشه‌ورزی هستند.

اردوی کوهنوردی که معاونت فرهنگی و اجتماعی یکی از دانشگاه‌های استان با همکاری معاونت دانشجویی برگزار می‌کند، دانشجویان را به جلفا و قلب منطقه آزاد ارس دعوت کرده است. برنامه شامل پیاده‌روی و کوهنوردی در مسیرهای طبیعی منطقه و بازدید از کلیسای تاریخی سنت استپانوس است. این اردو تجربه‌ای غنی و چندلایه از طبیعت‌گردی، حرکت بدنی و مواجهه مستقیم با میراث فرهنگی فراهم می‌آورد. کلیسای سنت استپانوس، یکی از جاذبه‌های شاخص منطقه آزاد ارس و نماد همزیستی تاریخی در این جغرافیا، به دانشجویان فرصتی ارزشمند می‌دهد تا فراتر از فضای کلاس، با لایه‌های عمیق هویت مکانی آشنا شوند و حس تعلق خود را تقویت کنند.

در سوی دیگر، خانه شطرنج منطقه آزاد ارس با میزبانی رقابت‌های منظم، فضایی پویا و الهام‌بخش برای علاقه‌مندان به ورزش‌های فکری ایجاد کرده است. مسابقات دوره‌ای میان تیم‌های منتخب شهرستان‌های همجوار و خود منطقه، شبکه‌ای زنده از تعامل و رقابت سالم شکل داده است. برگزاری رویدادهایی با حضور ده‌ها و حتی بیش از دویست شرکت‌کننده در قالب جام ارس، همراه با حضور استادان فیده، نشان‌دهنده جایگاه رو به رشد این فضا به عنوان یکی از کانون‌های فعال شطرنج در شمال غرب کشور است.

این دو رویداد را باید در چارچوب نقش رو به گسترش منطقه آزاد ارس در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی دید. ارس از سال‌ها پیش میزبان پردیس‌های بین‌المللی دانشگاه‌های بزرگ کشور است و هزاران دانشجو در مقاطع مختلف در آن تحصیل می‌کنند. وجود این مراکز آموزشی، منطقه آزاد ارس را از یک پهنه صرفاً تجاری-صنعتی به فضایی زنده و پرجنب‌وجوش برای نسل جوان تبدیل کرده است. حمایت سازمان منطقه آزاد از اردوهای طبیعت‌گردی دانشگاهی و ایجاد زیرساخت‌هایی مانند خانه شطرنج، نمونه‌ای روشن از سرمایه‌گذاری هدفمند روی سرمایه انسانی و اجتماعی است.

کوهنوردی و طبیعت‌گردی در منطقه آزاد ارس از مزیت‌های منحصربه‌فردی برخوردار است. قله کیامکی، جنگل‌های ارسباران و مسیرهای متنوع طبیعی، بستر ایده‌آلی برای فعالیت‌های ماجراجویانه و آموزشی فراهم کرده‌اند. هیئت کوهنوردی منطقه آزاد ارس و شهرستان جلفا با برنامه‌های منظم خود، امکان تجربه مستقیم طبیعت را برای علاقه‌مندان مهیا ساخته است. برای دانشجویان، چنین تجربه‌هایی فرصتی است برای تقویت استقامت، کار گروهی، احترام به محیط زیست و درک عمیق‌تر از جغرافیایی که در آن زندگی می‌کنند. در عصری که بسیاری از جوانان با دنیای مجازی احاطه شده‌اند، قدم گذاشتن روی خاک و سنگ و تنفس هوای کوهستان، تجربه‌ای تازه و احیاگر محسوب می‌شود.

شطرنج نیز بعد دیگری از این رویکرد را پوشش می‌دهد. ورزش‌های فکری مهارت‌هایی مانند برنامه‌ریزی، تمرکز، مدیریت زمان و تصمیم‌گیری را پرورش می‌دهند. برگزاری مسابقات منظم در منطقه آزاد ارس نه تنها رقابت سالم ایجاد می‌کند، بلکه حس تعلق منطقه‌ای و شبکه‌های اجتماعی محلی را نیز تقویت می‌نماید. خانه شطرنج به عنوان فضای فیزیکی اختصاصی، نمادی از نگاه بلندمدت و پایدار به توسعه ورزش‌های فکری است. وقتی بازیکنان جوان در چنین فضایی گرد هم می‌آیند، فرصت‌های رشد، یادگیری و شکوفایی استعدادها به شکل طبیعی فراهم می‌شود.

اهمیت این فعالیت‌ها زمانی روشن‌تر می‌شود که به بافت اجتماعی منطقه آزاد ارس نگاه کنیم. در حالی که بسیاری از مناطق آزاد بیشتر با شاخص‌های اقتصادی شناخته می‌شوند، ارس همزمان توجه ویژه‌ای به افزایش سرانه ورزشی، برگزاری رویدادهای فرهنگی متنوع و پیوند دانشگاه با جامعه نشان داده است. میزبانی از اردوهای دانشجویی و مسابقات ورزشی فکری و بدنی، پیامی روشن دارد: توسعه واقعی زمانی شکل می‌گیرد که جوانان در فضاهایی حضور داشته باشند که در آن احساس تعلق، مهارت و امید کنند.

تحلیل این روند نشان می‌دهد منطقه آزاد ارس با ترکیب هوشمندانه ظرفیت‌های طبیعی، تاریخی و انسانی خود، الگویی موفق از توسعه متعادل ارائه می‌دهد. اردوی کوهنوردی دانشجویان آذربایجان شرقی نمونه‌ای از همکاری سازنده دانشگاه و منطقه است و مسابقات شطرنج نمونه‌ای از نهادسازی مؤثر برای ورزش‌های فکری. هر دو در جهت ایجاد خاطره مشترک، تقویت هویت مکانی و پرورش مهارت‌های ارزشمند حرکت می‌کنند.

در نهایت، این دو اطلاعیه تصویر روشنی از پتانسیل بزرگ منطقه آزاد ارس به نمایش می‌گذارند. منطقه‌ای که توانسته همزمان مرز تجاری، پایگاه دانشگاهی، مقصد طبیعت‌گردی و کانون فعالیت‌های فکری باشد. وقتی دانشجویان روی مسیرهای کوهستانی جلفا قدم می‌زنند یا پشت میز شطرنج در خانه شطرنج ارس می‌نشینند، در واقع بخشی از داستانی الهام‌بخش را تجربه می‌کنند: داستانی که در آن توسعه اقتصادی با پرورش سرمایه انسانی و اجتماعی به زیبایی گره خورده است. قله‌ها و مهره‌ها، هر دو، ابزارهایی برای بالا رفتن و پیش رفتن‌اند؛ و منطقه آزاد ارس بستری است که این تجربه را با کیفیتی شایسته ممکن ساخته است. ■

اردبیل؛ از مجوز تا تولید

۲۵ موافقت اصولی سرمایه‌گذاری به ارزش بیش از ۲۰ میلیون دلار و ۶ هزار میلیارد تومان در منطقه آزاد اردبیل ــ بیله‌سوار صادر شده است؛ اتفاقی که می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری فصل تازه‌ای از فعالیت‌های صنعتی، خدماتی و تولیدی در شمال استان اردبیل باشد. این حجم از درخواست‌های سرمایه‌گذاری، ظرفیت‌های اقتصادی منطقه و موقعیت آن را در پیوند دادن تولید داخلی با بازارهای فرامرزی برجسته می‌کند.

مدیرعامل منطقه آزاد اردبیل ــ بیله‌سوار از صدور ۲۵ فقره موافقت اصولی سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی و خدماتی خبر داده است. مجموع ارزش این موافقت‌ها بالغ بر ۲۰ میلیون دلار و ۶ هزار میلیارد تومان برآورد شده است؛ رقمی که در صورت اجرایی شدن طرح‌ها، می‌تواند به توسعه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی، افزایش ظرفیت تولید و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید منجر شود.

اهمیت این رویداد را باید در موقعیت جغرافیایی و ویژگی‌های اقتصادی منطقه جست‌وجو کرد. بیله‌سوار به واسطه هم‌جواری با جمهوری آذربایجان، از موقعیتی مناسب برای توسعه مبادلات تجاری و دسترسی به بازارهای منطقه‌ای برخوردار است. در کنار آن، دشت مغان با ظرفیت‌های گسترده کشاورزی، زمینه مناسبی برای گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی فراهم کرده است. این ویژگی‌ها امکان شکل‌گیری پیوندی میان تولیدات کشاورزی، صنایع فرآوری و تجارت فرامرزی را تقویت می‌کند.

از این منظر، توسعه منطقه آزاد اردبیل ــ بیله‌سوار می‌تواند فراتر از افزایش مبادلات مرزی، به ایجاد یک زنجیره اقتصادی متشکل از تولید، فرآوری، خدمات و صادرات منجر شود. استقرار واحدهای صنعتی و خدماتی در چنین موقعیتی، علاوه بر بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی، امکان حضور فعال‌تر محصولات تولیدی استان در بازارهای کشورهای همسایه را فراهم می‌کند.

همچنین برنامه‌ریزی برای توسعه زیرساخت‌هایی مانند آب، برق، گاز و مخابرات، در کنار تدوین و تصویب طرح جامع منطقه، از اقدامات مهم برای آماده‌سازی بستر فعالیت سرمایه‌گذاران به شمار می‌رود.

صدور این ۲۵ موافقت اصولی را می‌توان نشانه‌ای از حرکت منطقه به سوی بهره‌برداری اقتصادی از مزیت‌های جغرافیایی و تولیدی خود دانست؛ مسیری که در صورت تداوم، می‌تواند جایگاه اردبیل را در شبکه تجارت منطقه‌ای تقویت کند و منطقه آزاد بیله‌سوار را به یکی از کانون‌های جدید توسعه صنعتی و صادرات‌محور در شمال‌غرب کشور تبدیل سازد. ■

